

Programma 7 Landbouw en voedsel

Provincie Noord-Brabant

Inleiding

De uitvoering binnen het programma Landbouw & Voedsel ligt grotendeels op schema. De vergunningverlening natuurvergunningen liggen al geruime tijd stil. Inmiddels zijn de activiteiten daarop aangepast, zodat het uitvoeren van de geplande activiteiten –die nog wel kunnen plaatsvinden- daar vrijwel geen last van ondervinden. Activiteiten zoals het project Meten is weten waarin we sensoren, het gebruik en de toepassing ervan onderzoeken om bij te dragen aan het 'real time' kunnen meten en monitoren van stalemissies en het onderzoeken hoe de provincie kan bijdragen aan een betere verkaveling. Belangrijk successen van de afgelopen periode zijn het opleveren van (de 80%-versie van) het Actieplan Gewasbeschermingsmiddelen, de BZV 3.0, het stappenplan om te komen tot duurzame verpachting van provinciale gronden, en het project beter benutten biologische combi-luchtwassers in de varkenshouderij. We blijven achter bij de verdere toename van het areaal peulvruchten en zijn sinds januari 2026 gestart met de kwartiermakers gericht op het vergroten van de regionale afzet van biologische landbouwproducten.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bevorderen van duurzame en circulaire landbouw

Indicatoren

- Stikstof- en fijnstof emissie veehouderij in Brabant

Streefwaarden	Nulmeting (2023)	Streefwaarde 2030
Geuremissie uit stallen o.b.v. vergunningen veehouderij	0,99 MouE/s	Significante afname
Ammoniakemissie uit stallen o.b.v. vergunningen veehouderij	15,2 kton/jaar	Significante afname
Totale fijnstofemissie uit stallen	1,5 kton/jaar	Significante afname

Er is een daling in alle drie de streefwaarden voor de vergunde stal emissie (milieu activiteit) van geur, 0,95 MouE/s, fijnstof 1,45 Kton en ammoniak 14,3 Kton. Er is geen significante daling in fijnstof te zien. Dat komt met name door het uitblijven van de invoer van extra landelijke reductie eisen voor fijnstof in de pluimveesector dat in 2023 was aangekondigd door het ministerie van I&W.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Opstellen plan van aanpak geuremissie en onderzoek naar aansluiten geuremissie landbouw en industrie

We werken aan projecten met Wageningen UR en het Brabants Burgerplatform om geurhinder beter te begrijpen en aan te pakken, zowel technisch (in het C~air~Epig project) als maatschappelijk (Het Zo Kan Het Ook project). Omdat het Rijk nieuwe geurnormen aankondigt, zijn deze inzichten cruciaal voor een goed onderbouwd plan van aanpak.

Stimuleren van projecten/activiteiten ter verminderen van ammoniakemissies uit stallen (aantal: 4)

Ondanks dat vergunningverlening tegen veel belemmeringen aanloopt, hebben we zes projecten ondersteund die al vergund zijn of die passen binnen de bestaande vergunde randvoorwaarden. Innovaties in en van huisvestingssystemen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan verdergaande emissiereductie uit de veehouderij. Hierdoor wordt er een start gemaakt met de inzet van casemanagers om dit proces te ondersteunen. Dit is een concrete aanbeveling uit het [rapport](#) van Gé Backus, kwartiermarker provincie Noord-Brabant. De ondersteuning van deze casemanagers gaat plaatsvinden binnen het samenwerkingsverband (BAJK, FME, ZLTO, HAS en PNB) van de Taskforce Toekomstbestendige Stalsystemen.

Uitvoeren maatregelen schone luchtakkoord ter vermindering van de fijnstof emissie

Het project Beter Benutten biologische combi-Luchtwassers in de varkenshouderij is afgerond. Het WUR-rapport en de e-learning zijn-- [gepubliceerd](#).

Actualiseren regelgeving aangaande duurzame land- en tuinbouw en gezondheid

De Brabantse zorgvuldigheidsscore veehouderij versie 3.0 is gereed. We zijn vergevorderd met de nieuwe versie van de notitie handelingsperspectieven veehouderij en gezondheid en we spelen in op de ontwikkelingen rond het geitenmoratorium en de veehouderij en gezondheid omwonenden onderzoeken (VGO3 en Gezondheidsraad adviezen). Verder zijn we bezig met een evaluatie van de regelingen die de landbouw raken.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Stimuleren van economisch toonaangevende landbouw- en voedselsector

	Nulmeting (2023)	Streefwaarde 2030
% plantaardige eiwitten in consumptiepatroon	40%	60%
Areaal peulvruchten in ha	445 ha	4750 ha

- Percentage plantaardige eiwitten in supermarkten in 2024 is 41,6%. De werkelijke plantaardige eiwitconsumptie is ongeveer 40%. Stijging is minimaal (landelijk). De cijfers van 2025 zijn nog niet bekend.

- Areaal peulvruchten is in 2025 was 455 ha dit is een geringe stijging van het areaal ten opzichte van 2023. Ten opzichte van 2024 is het areaal licht afgenomen. Waarschijnlijk is dit te verklaren door het zeer natte jaar 2024, waardoor oogsten veel lager uitvielen dan anders en telers in 2025 voor oogstzekerheid hebben gekozen en daarmee voor een ander gewas. De groei blijft achter, waardoor er op dit moment niet kan worden gezegd of het doel in 2030 zal worden behaald. Wellicht dat het landelijke beleid rondom rustgewassen het areaal wat kan verhogen, maar dit is nu nog niet terug te zien.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Bijdrage leveren aan innovatieve projecten per jaar via Landbouw Innovatie Brabant (LIB) (aantal: 30)

In 2025 zijn 21 projecten afgerond en is een bijdrage geleverd aan 45 projecten. Namelijk 12 lopende en 33 nieuwe projecten met een innovatie impuls van ruim € 5 mln.

Uitvoeren van een actiepakket binnen landelijk programma Bean Deal gericht op meer teelt en consumptie van plantaardige eiwitten

De Bean Deal is formeel beëindigd op 14 juli 2025. Vanuit deze deal zijn meerdere nieuwe initiatieven ontstaan, waaronder BEANMEAL en Plant Protein Forward (PPF). De provincie was intensief betrokken bij beide trajecten. De initiatieven richten zich op het stimuleren van zowel de teelt als de consumptie van plantaardige eiwitten van Nederlandse bodem. Inmiddels zijn vijf teelt- en keteninitiatieven succesvol van de grond gekomen, gericht op droge soja, lupine, edamame, veldbonen en quinoa. In 2025 vond de Challenge Chef-kok BEANMEAL plaats, georganiseerd vanuit het programma Landbouw en Voedsel. Tijdens deze challenge werden chef-koks van diverse cateraars uitgedaagd om nieuwe plantaardige gerechten te ontwikkelen met peulvruchten van Nederlandse bodem. Het doel is meer consumenten te inspireren om te kiezen voor plantaardige eiwitten.

Bijdrage leveren aan de Agroproeftuin Noordoost Brabant

AgroProeftuin Noordoost Brabant is onderdeel van Boerderij van de Toekomst Zuidoostelijk zand waarin drie organisaties strategisch samenwerken. In 2025 is Boerderij van de Toekomst Zuidoostelijk Zand benoemd tot Experimenteerlocatie nieuwe bedrijfssystemen vanuit het ministerie van LNV. De komende 5 jaren zal dit een krachtige impuls zijn voor de agri- en foodsector in Zuid-Nederland. De zuidelijke experimenteerlocatie is een van de 3 eerste locaties die in Nederland de toekenning hebben ontvangen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Stimuleren van Natuur- en landschapsinclusieve landbouw

Nulmeting (2023)	Streefwaarde 203
---------------------	---------------------

Toename aantal natuurinclusieve boeren	150	500
Areaal biologische landbouw in % van totaal	3,2	15
Bijdrage Brabantse Landbouw aan doelen van bodem en waterkwaliteit		Bijdrage leveren

- Op 28 oktober 2025 hebben wij u met een [Statenmededeling](#) geïnformeerd over de publicatie van het rapport van de WUR met de uitwerking van de definitie voor natuurinclusieve landbouw. Vanwege een verschil in de berekening van de data kunnen we niet precies duiden hoeveel melkveehouders natuurinclusief zijn. We hebben nog geen informatie van akkerbouw- en andere agrarische bedrijven. Op 20 januari 2026 hebben wij u met een Statenmededeling geïnformeerd over de processtappen voor het gebruik van deze definitie en bijbehorende niveaus natuurinclusieve landbouw en de mogelijke toepassingen in ons beleid.
- De laatste meting op provinciaal niveau laat een lichte stijging van de biologische landbouw zien, het doel van 15 % in 2030 lijkt niet meer realistisch. De beïnvloedingsmogelijkheden van de provincie zijn hier niet zodanig dat de provincie alleen hier het tij kan keren.
- Natuurinclusieve en biologische bedrijven leveren door een duurzame en veelal extensievere bedrijfsvoering bij aan doelen t.a.v. bodem en waterkwaliteit.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ondersteunen van agrariërs die Natuurinclusief willen (gaan) ondernemen met coaching en via de regeling “Grondfonds Natuurinclusieve Landbouw”

 Ontwikkeling richting natuurinclusieve landbouw blijft een transitieperspectief dat ondernemers serieus overwegen en regelmatig in gaan. Zowel de vraag naar ondersteuning door de coaches natuurinclusieve landbouw als het beroep op de regeling “grondfonds Natuurinclusieve Landbouw” groeit hierdoor gestaag. Tot en met eind 2025 hebben de coaches in totaal 190 agrariërs ondersteund. Voor de grondregeling zijn 14 aanvragen geheel afgerond. Bij 4 aanvragen loopt het aankoopproces nog. Bij 3 aanvragen is een positief advies gegeven op de voortoets en is nog geen definitief verzoek ingediend. Als de lopende zaken doorgaan dan is van beschikbare € 30 miljoen nog maar € 6,5 miljoen beschikbaar. We willen daarom in 2026 het budget voor de regeling ophogen.

Bevorderen van het aantal deelnemers aan de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij

 Bij de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij (BBM, onderdeel van het programma Brabants Bodem) is het aantal deelnemers met de vierde en laatste openstelling in 2024 gegroeid naar 500. Dit is - ondanks een forse inzet op de werving van nieuwe deelnemers - minder dan het beoogde aantal van 650. Met 500 deelnemers is de BBM nog steeds een van de grootste projecten met doelsturing in Nederland. In Noord-Brabant is nu een derde van het aantal gespecialiseerde melkveebedrijven deelnemer aan de BBM.

Ondersteunen van boeren bij omschakelen naar biologisch

De vraag naar ondersteuning bij omschakeling groeit gestaag, conform ambitie. We bieden als provincie de mogelijkheid aan om met een deskundige adviesgesprekken te voeren en bij voldoende vraag worden ook groepsbijeenkomsten georganiseerd om leerervaringen uit te wisselen.

Stimuleren van activiteiten in regionale netwerken om de biologische afzet te vergroten

Het ministerie van LNVN heeft initiatief genomen om hier kwartiermakers voor aan te stellen. Ook in Brabant zijn kwartiermakers actief. Het ministerie zou in vervolg hierop in 2025 een landelijke subsidieregeling openstellen voor projecten gericht op afzetvergroting, dit is uitgesteld en staat nu gepland voor februari 2026. We verwachten ook aanvragen in Noord-Brabant.

Aanpassen verpachtingsvoorwaarden provinciale gronden t.a.v. het beëindigen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest

Recent in GS een [stappenplan](#) duurzame pacht vastgesteld. Vanaf 2027 zijn gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest niet meer toegestaan op provinciale pachtgronden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Versterken gemeenschapsinclusief

In samenwerking met PON Telos is een methode in ontwikkeling waarmee een tweejaarlijks te herhalen onderzoek uitgevoerd. Het eerste (de nulmeting) is in 2026 gereed. Onderzoeksdoel: de waardering van de samenwerkingen vanuit de provincie Noord-Brabant om tot betere verbinding te komen met boeren, burgers en gemeenten (lokale ambtenaren). Tevens wordt geïnventariseerd hoezeer boeren en burgers zich met elkaar verbonden voelen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Gezamenlijk met Vereniging Brabants Agrarisch Jongeren Kontakt (BAJK) uitvoeren van het actieplan jonge boeren

Het kennisproject doelsturing wordt uitgevoerd in 2025/2026, het project boer zoekt boer is opgestart en afgerond, het Jonge Helden Programma loopt in 2025/2026, ambtenaar op stage is georganiseerd waar circa 15 ambtenaren (wederzijdse) stage hebben gelopen en BAJK wordt veel bij beleid betrokken. Een en ander neemt niet weg -en staat ook los van het gegeven- dat het BAJK zich regelmatig kritisch uitlaat over het beleid van de provincie Noord-Brabant zoals dat het boerenerf raakt.

Uitvoeren van activiteiten op het gebied van ontwikkeling van kennis, vaardigheden, voedsel educatie en onderwijsvernieuwing (aantal: 5)

Het afgelopen jaar hebben ruim 500 studenten meegedaan aan activiteiten waar de provincie bij betrokken was. Het betrof zowel projecten bij het HBO (Avans, HAS-green academy) als bij het MBO (Yonder, Yuverta, Curio en Koning Willem 1 College) en gericht op diverse vraagstukken (eiwittransitie, voedselverspilling, korte ketens etc). Daarnaast gingen in de regiodeal Noordoost Brabant en onder begeleiding van IVN Natuureducatie 40 scholen aan de slag met voedsel educatie (o.a. moestuinieren en bezoek naar een Klasseboer). Ook deden 85 klassen in het kader van deze regiodeal mee met lespakketten over het belang van gezond en duurzaam eten. Daarnaast is de samenwerking tussen de verschillende groene opleidingen (zowel HBO als MBO) o.a. in het kader van het onderwijsvernieuwingprogramma Beet! versterkt en is de onderwijsmodule "Jouw Omgeving, Jouw Toekomst" (die wij samen met de ZLTO en de onderwijsinstellingen hebben ontwikkeld) voor agrarische studenten verder verankerd in het onderwijs. Ook is er zowel voor de regiodeal Noordoost Brabant als voor de regiodeal West-Brabant gestart met de voorbereidingen voor een nieuw programma voedsel educatie. Om startups in de landbouw- en voedselsector te versterken is in samenwerking met o.a. Agrifood Capital, Rabobank, Sligro en HAS-green academy vanuit de regiodeal Noordoost Brabant het talentontwikkelingsprogramma JUMP doorontwikkeld en is dit programma in september gestart met nieuwe deelnemers.

Opstellen plan van aanpak Vitaal Platteland

Op dit moment is de Quickscan Vitaal Platteland gereed en besproken. De Quickscan wordt verder geanalyseerd en een Plan van Aanpak wordt opgesteld. Aan de hand van deze analyse en plan van aanpak wordt een Statenmededeling richting u opgesteld met de uitkomsten. We dachten eerder (Burap-II) in Q4 nog te kunnen opleveren. Dat zal uiteindelijk Q2 2026 worden.

Inzet verbonden partijen

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

7. Landbouw en voedsel

Bedragen x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2025	Jaarrekening 2025	Vershil begr. na wijz.
	primitief	na wijziging	realisatie	- realisatie
<u>Lasten</u>				
Programmalasten	487 N	13.430 N	7.926 N	5.504 V
Toegerekende organisatiekosten	7.280 N	6.178 N	6.016 N	162 V
Totaal Lasten	7.767 N	19.609 N	13.943 N	5.666 V
<u>Baten</u>				
Programmabaten	1.806 V	6.494 V	6.480 V	14 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	1.806 V	6.494 V	6.480 V	14 N
Saldo van baten en lasten	5.961 N	13.115 N	7.463 N	5.652 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

7. Landbouw en voedsel

7. Landbouw en voedsel - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	5.666
	V

Circulaire economie	507 V
---------------------	-------

De verwachting was dat een aantal regiodeal projecten in 2025 zouden plaatsvinden, dit is naar 2026 doorgeschoven.

GLB/NSP	2.500
	V

Er zijn minder subsidies uitgekeerd dan verwacht, dit is 2-ledig. Er waren minder aanvragen en er zijn uitvoeringsproblemen (o.a. door extra capaciteit verschuiving op het goed afwickelen van het eind 2025 afgeronde POP3 programma), waardoor er aanvragen nog niet zijn beschikt.

POP3	2.307
	V

Er is voor€ 2,3 mln. aan lagere vaststellingen van subsidies gerealiseerd.

Life All4 Biodiversity	115 V
------------------------	-------

Op deze post komen uitgaven voor project Life All 4 Biodiversity die gedekt kunnen worden uit EU bijdragen. Er waren in 2025 minder uitgaven die daarvoor in aanmerking kwamen dan eerder is geprognoseerd.

Piekbelasters	140 V
---------------	-------

In 2025 zijn in tegenstelling tot de verwachting geen bijeenkomsten meer georganiseerd, daarnaast zijn de kosten voor communicatie lager uitgevallen.

Toegerekende organisatiekosten	162 V
--------------------------------	-------

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet lager uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	65 N
--	------

7. Landbouw en voedsel - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	14 N
---	------

Piekbelasters	140 N
---------------	-------

Lagere inzet Rijksbijdrage als gevolg van lagere uitgaven (zie toelichting uitgaven).

Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	126 V
---	-------

